

MOERASVAREN

Thelypteris palustris

(foto Misjel Decler / Vilda)

S126

Beschermingsstatus

Rode lijstcategorieën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

Soortkenmerken

Deze behoorlijk forse varen kan tot 1 meter groot worden. Moerasvaren heeft een lange kruipende wortelstok waaruit regelmatig de kale, strokleurige stengels naar boven komen. De stengels zijn minstens even lang als de bladschijf. De stengelvoet is echter zwart met enkele schubben. De kale bladeren staan meestal verspreid. De eerste onvruchtbare (zonder sporenhoopjes) bladeren zijn kleiner dan de later verschijnende vruchtbare bladeren. De vruchtbare bladen zijn langwerpig, aan de voet afgeknot, dubbel veerdelig en kort toegespitst. De deelblaadjes zijn niet gesteeld, diep ingesneden en met een smalle vleugel langs de bladspil. De deelblaadjes van de vruchtbare bladeren zijn langer dan die van de onvruchtbare bladeren. De sporenhoopjes (sporangïën) bevinden zich halverwege de middennerf en de bladrand, de dekvliesje zijn klein, teer en afvallend.

Biotoopvereisten

Deze soort komt in soortenrijke, regelmatig gemaaide, zure, venige rietlanden, op drijftillen, in elzenbroekbossen en natte berkenbossen, in verlande krekens en wielen, in walgrachten en in tot bos verlande moerasituaties voor.

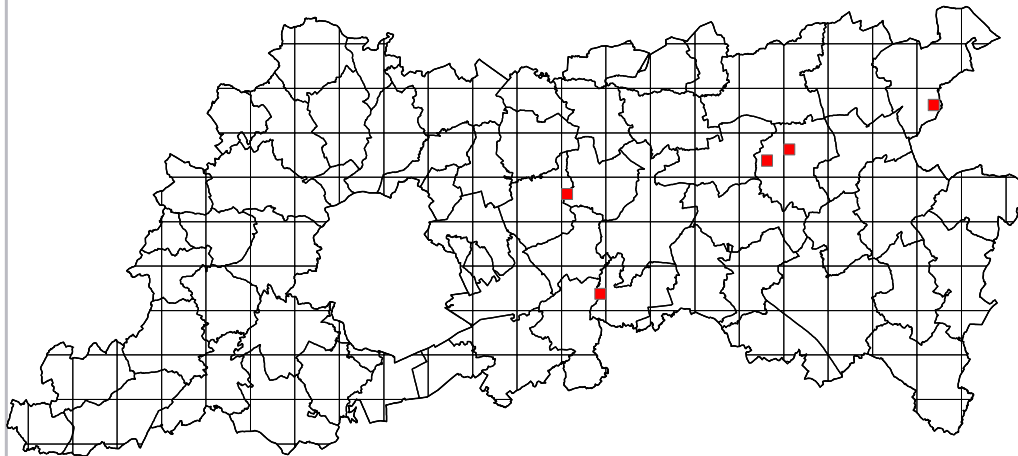

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

In Vlaams-Brabant is de Moerasvaren een zeer zeldzame en achteruitgaande soort. Deze soort komt bijna uitsluitend voor in de hooilanden van de Demervallei te Diest (Webbekomsbroek) en in de oude turfputten van de Molenbeekvallei te Herent.

Inventarisatieonderzoeken

- Algemeen soortenverspreidingsonderzoek door het bijhouden van waarnemingen via de website waarnemingen.be.

Knel- en aandachtspunten

- Ontwatering van moerassen en broekbossen vormt de grootste bedreiging voor deze soort. Indien de ontwatering snel gebeurt, zal een sterke onomkeerbare verruiging het gevolg zijn. Overmatige bemesting van omliggende landbouwgronden kan echter hetzelfde effect geven.

Overzicht maatregelen

H4.1. - H8.1.	Herstel van de waterhuishouding
H4.13.	Tegengaan van verbossing
H8.8.	Duurzame bosexploitatie

S126.1.	Maaibeheer
S126.2.	Bufferen van groeiplaatsen
S126.3.	Hakhoutbeheer

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H4.1. - H8.1. Herstel van de waterhuishouding

Uitgangspunt is het behoud van een gunstige waterhuishouding op en rondom de bestaande groeiplaatsen en herstel van een verstoorde waterhuishouding in de nabijheid van gekende, voormalige of potentiële groeiplaatsen. Ingrepen om dit te bereiken zijn:

- het mogelijk maken van winterse overstromingen, hetzij met schoon beekwater, hetzij door basenrijke kwel of een combinatie van beide;
- het handhaven van een hoog grondwaterpeil in de winter;
- het dichtn (verondiepen) van afwateringsgrachten en -greppels.

Foto: herstel en behoud van waterhuishouding is essentieel voor deze soort. (foto Grontmij)

H4.13. Tegengaan van verbossing

De Moerasvaren is een soort van natte hooilanden maar wordt nog het meest gevonden in struweel en bosranden vooral in deze van moerasbossen. Het behoud van een ijle, grotendeels open bossituatie is noodzakelijk en te bekomen d.m.v. een kap- en ruigtebeheer (maatregel S126.4. Hakhoutbeheer). In graslandsituaties is verbossing evenwel tegen te werken door maaien en zo nodig door het verwijderen van boomopslag.

H8.8. Duurzame bosexploitatie

Voorkomen van bodemverstoring door uitsluiten van exploitatie op vochtige en natte bodems of gebruik van aangepast exploitatiemateriaal en keuze van meest geschikte exploitatieperiode. Indien boswerkzaamheden op een plaats onvermijdelijk zijn (bv. aanleg van een voorziening) wordt de vegetatie met een deel van de groeibodem opzij gezet en later teruggeplaatst.

Soortgerichte maatregelen

S126.1. Maaibeheer

Jaarlijks maaien met afvoer van maaisel in de zomermaanden (eind juli tot eind augustus). Het maaien gebeurt met aangepast materiaal dat geschikt is voor gebruik op een kwetsbare bodem. Op het vlak van mechanische beheershandelingen kan voor de (potentieel) soortenrijkste historische natte hooilanden een jaarlijks gefaseerd maaibeheer worden gevoerd.

S126.2. Bufferen van groeiplaatsen

Door langs de meest gevoelige bosdelen, kwel- en brongebieden bufferstroken aan te leggen wordt instroom en verwaaiing van meststoffen en bestrijdingsmiddelen vanuit aanpalende (landbouw)percelen vermeden. De efficiëntie van een dergelijke maatregel verhoogt met de breedte van de bufferstrook, maar hangt ook af van de ligging ervan ten opzichte van het bosgebied. Vooral op gronden van waaruit rechtstreekse inspoeling van meststoffen en/of grond kan plaatsvinden (vb. door helling naar bron, kwelzone en/of bosbeek) is een goede buffering nodig.

De volgende ingrepen zijn mogelijk:

- Niet ploegen tot tegen de bosrand en het aanleggen van een gras of ruigtestrook tussen de akker en het bos.
- Opwerpen van een beschermende berm ("boswal") met een afwateringsgracht langsheen de bosrand, die afspoelend water en modder tegenhoudt en afleidt. De gracht moet regelmatig onderhouden worden.
- Instellen/afspreken van bemestingsnormen en/of het niet bemesten van een strook langsheen de bosrand.
- Aanplanten van een schermbeplanting langsheen de bosrand. Deze moet voldoende breed zijn om invloed te hebben: een zestien meter brede vegetatiestrook tussen een akker en een beek reduceert de stikstoftoevoer aanzienlijk en bij een vijftig meter breed oeverbos is dit nog meer uitgesproken. Een aangepaste en gevarieerde boomsoortenkeuze is belangrijk. Homogeen elzenbos is minder gewenst gezien bacteriën in de wortelknolletjes van elzen jaarlijks tot 100 kg stikstof/ha kunnen produceren.
- Omzetten van bouwland in grasland.
- Gebruik van korrelmest in plaats van stuifmest of vloeimest op aangrenzende landbouwgronden of toepassen van de mestinjectiemethode.
- Evenwijdig aan de bosrand ploegen, i.p.v. van hoeks.
- Inloop van vee moet in en in een brede perimeter rondom de bron- of kwelzone vermeden worden door een (stevige !) omheining van een beschermingszone. Er wordt op gewezen dat het aanbrengen van prikkeldraad en/of in stand houden van prikkeldraadafsluitingen in en om bossen gereguleerd wordt door artikel 97 van het Bosdecreet.

S126.3. Hakhoutbeheer

Om een halfopen moerasbossituatie te behouden of te creëren kan een extensief hakhoutbeheer worden gevoerd met lange omlooptijden tussen 10 en 20 jaar en overeenkomstig de noodzaak. Gebiedsvreemde boom- en struiksoorten worden permanent uit het gebied verwijderd. Een afwisseling met een beheer van nietsdoen is in grotere moerasbosgebieden aangewezen.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst soortenrijke graslanden en akkers
- Beheerovereenkomst verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit

Lopende initiatieven

geen

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Opnemen van permanente kwadraten

Regelmatige opvolging van de vegetatieontwikkeling op vaste plaatsen met aandacht voor aandeel en ontwikkeling van Moerasvaren en andere indicatieve en/of vegetatietyperende soorten.

Opvolgen grondwater:

- Meten van de grondwaterstand gedurende minimum 1 jaar.
- Uitvoeren van waterkwaliteitsanalyses.

S126

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Cornelis, J., Hermy M., De Keersmaeker L. & Vandekerkhove K. (2007). Bosplantengemeenschappen in Vlaanderen. Een typologie van bossen op basis van de kruidachtige vegetatie. Rapport INBO.R.2007. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek en K.U.Leuven, afdeling Bos, Natuur en Landschap in opdracht van de Vlaamse Overheid, agentschap voor Natuur en Bos, Brussel. 198 p.
- Koster, A. (1993). Vademecum wilde planten. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek i.s.m. Stichting Leefmilieu. Wageningen, Antwerpen. 272 p.
- Van Landuyt W., Hoste I., Vanhecke L., Van den Breemt P. Vercruyssen W. & De Beer D. (red.) (2006). Atlas van de Flora van Vlaanderen en het Brussels gewest. Nationale Plantentuin en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek i.s.m. Flo.Wer vzw. 1007 p.
- Vincent, L., Verbeke, W., Van Belle, J., De Cock, V., Verlinde, R., Reheul, D., Zwaenepoel, A., Van Den Berghe, J. & Lievens, F. (2006). Technisch vademecum grasland: harmonisch park- en groenbeheer. Afdeling Bos en Groen. Brussel. Belgium. 291 p.
- Weeda, E.J., Westra, R., Westra, CH; & Westra, T. (1985). Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties 4. IVN. Hilversum. 317 p.
- Zwaenepoel, A., 't Jollyn, F., Vandenbussche, V. & Hoffmann, M. (2002). Systematiek van natuurtypen voor de biotoop grasland. WVI, Brugge. 532 p.

Websites

- Kenniscentrum > Flora > Florabank
www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_florabank
- Kenniscentrum > Flora > Atlas
www.inbo.be/content/page.asp?pid=FLO_atlas
- www.wilde-planten.nl/moerasvaren.htm
- www.soortenbank.nl
- www.waarnemingen.be

Folders

geen

Advies

- Plantenwerkgroep

